

zék, hogy az okiratok gyűjtését elrendelje, ennek mikéntje azonban rendelet által szabályozandó és esetről-esetre a szükséghez képest módosítandó.

Ezek szerint a szakaszok következőleg módosulnának:

17. §. A telekkönyvek mellett következő jegyzékek vezetendők:

1. Minden betét előlapjaiként egy bejelentési iv, az ezen betétre vonatkozó beadványok kivonatos feljegyzése céljából.

2. Minden telekkönyv mellett:

a) a birtoktestek részletes jegyzéke;

b) a tulajdonosok,

c) a hitelezők jegyzéke.

18. §. A birtoktestek részletes jegyzékének kiegészítő részeit képezik az egyes dűlőkről elkészült vázrajzok, melyekben az ingatlanok felosztása pontosan keresztül viendő. Ezen felül minden telekkönyvi hivatal számára minden egyes községre nézve a katastrális térképek hiteles másolatai megszerzendők és megőrzendők.

19. §. A telekkönyvre vonatkozó egyéb okiratokat a bíróságok az igazságügyminister által kibocsátandó rendelet értelmében kezelendik.

A 17. §. 1. pontjához megjegyezzük még, hogy a kiviteli utasítás 56. §-ának intézkedését, mely szerint a széljegyzetek jövőre ne írónnal jegyeztessenek, valamint a kiviteli utasításhoz csatolt erre vonatkozó 6. számú mintát, teljesen helyesnek tartjuk.

A javaslat kiváló érdeméeként említettük volt, hogy az új telekkönyvek olyképp tervezetnek felvétetni, hogy az igazságszolgáltatás menete semmi tekintetben sem legyen akadályozva és a bíróságok a telekkönyvek felvételénél a működésbe csak akkor vonassanak be, midőn már a tényleges állapotot hűen visszatükröző tervezetek hozzájuk hitelesítve beterjesztetnek.

Helyeseljük tehát, hogy ad hoc, a munkálatok keresztülvitele végett külön telekkönyvi igazgatóság szerveztessék. A munkálatok befejezése után azonban a telekkönyvi igazgatóság a szintén okvetlenül szervezendő állandó katasteri igazgatósággal egyesíttessék; mert ezen állandó katasteri igazgatóság mellett, miután ennek különben is hivatása leendő az állandó kataster folytonos nyilvántartása, egy ugyanezen célra szervezendő külön telekkönyvi igazgatóság felállítása merőben fölösleges.

Szervezendő tehát egy telekkönyvi igazgatóság, de csak a munkálatok keresztülvitele céljából.

Maga a javaslat is elismeri indokolásában, hogy az új telekkönyvek felvételéhez nem csekély jogi készség szükséges, mindazáltal elfelejtett gondoskodni arról, hogy a felvételt vezető közegeknél a jogi készségre nézve a törvényes garantiák meglegyenek, ez pedig okvetlenül felveendő a törvénybe; valamint felveendő az is, hogy felvételeket eszközöző ügyvezetőkül olyan alkalmas egyének is kinevezhetők, akik az állandó kataster felvételénél sikeresen működtek.

A javaslat célszerűnek jelzi, hogy az átalakító irodák ne az egyes járásbíróságoknál, hanem a törvényszékeknél rendeztessenek be. Mi ezen célszerűséget belátni képesek nem vagyunk, sőt az igazságszolgáltatás érdekeivel merőben összeegyezhetetlenné tartanók ezen intézkedést; mert a bíróságok kénytelenek lennének a hatóságokhoz tartozó községek jelenlegi telekjegyzőkönyveit az átalakítás keresztülvitele végett más terület bíróságához küldeni, minek az lenne következménye, hogy mindaddig, míg az átalakítás tartana a telekkönyvi ügyforgalom egy-egy községre nézve szünetelne. E helyett sokkal célszerűbb lenne az átalakító irodát mint ambulanszt szervezni, mely minden telekkönyvi bírósági székhelyen addig működne, míg az egész bírósági terület telekkönyvei átalakítva nincsenek.

Mindezek figyelembe vételével a javaslat 20—25. §-ait következőleg véljük módosítandóknak:

20. §. Az új telekkönyvek készítése központi vezetés és felügyelet alatt történik. E célra Budapesten az igazságügyministerium kebelében ideiglenesen c-upán a munkálatok keresztülvitelére, központi telekkönyvi igazgatóság állittatik fel.

21. §. A telekkönyvi igazgatóság alá rendelt és vele szerves összeköttetésben álló közegek a kerületi felügyelők, kik a felügyeletet gyakorolják és a helyszini műveleteket ellenőrzik.

22. §. Az igazságügyminister felhatalmaztatik az új telekkönyvek felvételéhez a bíróságoknál rendszeresített állásokban alkalmazott tisztviselőket, amennyire ezt a munkálatok helyes keresztülvitele kívánja és az igazságszolgáltatás rendes menete megengedi, kirendelni és a felvételi műveletek vitelére és időtartamára a szükséghez képest alkalmas egyéneket ideiglenes minőségben kinevezni.

23. §. A helyszini felvétel és a betéti tervezetek elkészítése ügyvezetőkre bízatik, kik rendeleteiket és utasításait a telekkönyvi felügyelőtől, illetve igazgatóságtól veszik; a fegyelmi hatóságot azonban azon törvényszék gyakorolja felettük, melynek területén működnek.

24. §. Telekkönyvi igazgatói, aligazgatói és felügyelői állásra csak oly alkalmas egyének nevezhetők ki, kik a telekkönyvi felvételnél szükséges ismeretek mellett egyszerűen birói minősítéssel bírnak; ügyvezető csak begyakorolt telekkönyvi hivatalnok lehet, ki az alaki minősítés mellett egyszerűen gyakorlati képesítéssel is bir és a térképlésben is jártas. Ilyenek hiányában az állandó kataster felvételénél sikerrel működött tisztviselők is alkalmazhatók.

25. §. Az igazgatót, aligazgatót és felügyelőket közvetlenül, az ügyvezetőket a telekkönyvi igazgató felterjesztése folytán az igazságügyminister nevezi ki.

Folyt. köv.

Tóth Gáspár.

Tanulmányok a magánjog dogmatikájából.*

Ha nem is a végeredményben, de a felfogást és methodust véve sokban hasonlít ehhez egy másik «nézet», melyet mint már hazájában közönségesen méltatottat, itt még fel kell nekem is említenem. Ez is arra támaszkodik ugyanis, hogy a jogügylet bevett fogalmánál, mindenekelőtt a cselekmény és akaratnyilvánításnak adott értelemben van a hiba. A cselekmény általában véve, a külvilágban beállt változás, tény. Ezen változás oka lehet ugyan egymagában az akarat, de lehetnek a cselekmény által a külvilágban felszabadított erők is. A mennyiben már most azt mondhatni, hogy valamely cselekményben vagy tényben rejlő akarat hatályos: lehet mondani azt is, hogy ezen akarat a cselekmény tényében «nyilvánul» («akaratnyilvánulás», «Willensäusserung»). De az akarat és tény ilyenét szétválasztása csak metaphisikai abstractió. Az akaratról ebből csak annyit tudunk meg, hogy a ki jár, annak akarata a járásra, a ki ír, az írásra irányul (voluntas eundi, scribendi.). Egészen más természetű cselekmény az «akaratkijelentés» («Willenserklärung»); mert míg az elsőből azt tudjuk meg, hogy mily módon hozta a cselekvő akaratát valamely változással causalis viszonyba, azaz miként valósította meg: addig az akaratkijelentés tárgya épen megfordítva nem causalis akarás, hanem az alanynak pusztán elhatározása (consilium) arra, hogy valami történjék; tartalma pedig az, hogy ezen elhatározás létezését másokkal tudassa. Természetes aztán, hogy e közlés csak érzék alá eső tény által történhetik, mely alkalmas a nyilatkozatot tevő belsejében létező elhatározásról képzetet kelteni. A közlésre alkalmas tények kijelölése a közsokás és jog feladata; de

* Az előző közleményeket l. a 40. és 41. számokban.

azért általában arra alkalmasnak tartható minden eszköz, a miből köztapasztalás szerint az elhatározás létezésére következtethetni. Ezek szerint valahányszor egy tényálladék az említett tulajdonsággal valósult, másokban az akaratelhatározás létezéséről képzelet szükségkép fog keletkezni; a miből azután a közlésre alkalmasnak elismert tény *önállósága*, a cselekvő alany belső elhatározásával szemben, önként következik.

A bevett véleményben a tévedés tehát ott volna, hogy *a)* a pusztán tényre vonatkozó akaratot (voluntas) összezavarja az akaratelhatározással (consilium), a miből a cselekvény és akaratkijelentés ugyanazonosítása eredt; *b)* hogy a consiliumot, tehát egy abstractiót, egy meg nem fogható metaphisikai valamit vesz fel a jogügylet ható tényezőjeként, és azt a kijelentésben nyilvánulásakor mindig a cselekvő valódi akaratelhatározásának tekinti és így következtet: mert a cselekvőnél ezen consilium *megvan*, a megfelelő joghatály, a mennyiben az nyilvánítva lett, bekövetkezik; holott itt csak így lehet okoskodni: mert a cselekvő objectiv jogügyleti tényálladékot, azaz cselekményt, melyben a jog-zabály szerint egy bizonyos consilium nyilvánul, teljesített, állnak be a jog által ezen tényálladékhoz kötött jogi következmények. Vagyis directe szólva, az objectiv jogügyleti tényálladékok önálló, azaz a fél akaratától független jogalapító tények.*

Vajon világosabb lett-e ezzel a jogügylet fogalma?

8. Már az előbbi pontban ismertetett nézetből is kiérzik a törekvés, az akarattal szemben a főszólyt a cselekvényre helyezni át. Nem is egészen új dolog az, csak önálló elméletként nem lépett volt még fel. De ma már ily alakban is megtalálhatjuk, még pedig egyenesen a «közérdek» követelményének czimén.

Az újkor jogának egyik megkülönböztető tendenciája, mondják, a jogügyleteknél a «jóhiszem»-nek, mint lényeges momentumnak méltatása.

Mindenki megkövetelheti igaz, hogy tényeit mások az általa azoknak tulajdonított értelemben vegyék. De e tétel így odaállítva nemcsak egyoldalú, hanem egyenesen mások érdekét veszélyeztető. Az aequitas ugyanis azt is követeli, hogy a jog ne csak a cselekvő, hanem azok jóhiszemét is tekintetbe vegye, kinek a cselekvény szól. Már pedig, ha a jogügylet hatályait csak a cselekvő akaratára szerint mérlegeljük, akkor először is az aequitas elvét sértjük, és másodsor, az egyéni autonómiának a jog által semmiképen el nem ismerhető azon jelentőséget tulajdonítjuk, hogy mások világos kárával is érvényesülhet. Ha ama tan a közéletben következetes alkalmazást találna, a forgalmi élet folytonos zavar és fenakadásnak volna kitéve, mert az akaratnyilvánítások iránt általános bizalmatlanság kapna lábra. De ellenzi azt a dolog természete is. Az akaratnyilvánítás az akaratnak nem pusztán felismerési eszköze, hanem az azt tevőre vonatkoztatva «lekötő eszköz (Bindemittel)». Kell tehát, hogy az illetőkben azon tudatot szülje, hogy nem csak köt, hanem a kötés ki is fog tartani, azaz hatályos lesz. Tartható-e a közönséges értelemben vett akaratnyilvánítás ilyennek? A világért sem! Hiszen annak hatályát a láthatatlan, meg nem ragadható akarat szabályozza, s így azt, hogy az illető megkötötte-e magát vagy sem, csak ő maga fogja tudni: ilyen eszközben tehát sem a jog, sem a közforgalom bizni nem fog. De bizhatand azon akaratnyilvánításban, a mely akkor is köt, ha az illető ezt nem akarná, mert erről már mondhatni, hogy látjuk is a mi köt. A jog ezen eszköze pedig valamely cselekvőképesség személynek cselekvésre alkalmas állapotban adott kötelező nyilatkozata, tekintet nélkül arra, vajon az akaratnak nyilvánítottat az illető valósággal akarta-e vagy sem. Mindenki be kell hogy lássa, hogy az ő belső akaratára csak külső jelensége

szerint mérlegelhető, és hogy midőn ez uton mást arra indít, hogy ezen jelenség alapján vele jogviszonyba lépjen, maga akarta, hogy akaratának feltűnési alakja legyen azon viszonyra nézve mérvadó; a jogélet követelménye, hogy az akaratnyilvánítás azok részéről, kiknek szól, megbízhatónak vétetődhessék.*

Ezen nézet alapeszméje más szavakkal az akaratnak a nyilvánításban megkötésére, tárgyilagositására megy ki. A szó nemcsak szó, hanem a személytől elvált akarat, melynek tehát korábbi hatályaira nézve az akaratától teljesen független sorsa van: önmagaság s azért csak saját kvalitása dönt a hozzákötött hatályok elbírálásánál. A miből önként következik, hogy a súlypont a nyilvánításban és nem az akaratban rejlik. Lehetne csak ezt így alkalmazni, bizonynyal boldog időket élne a birói kar!

9. Az előbb tárgyalt vélemény szerint az akarat már meglehetősen «kötött marsrutához» jutott volna; azonban a «kor követelményeit» ez még mind nem elégíti ki. Az egyéni akarat még mindig tetszés, ez pedig a jog eszméjével absolute összeférhetetlen; a jogvilágban csak a jog birhat változást okozó hatalommal; a miből következik, hogy azon tényeknél, melyek jogi változással járnak, tehát a jogügyleteknél a jogi következmények akarása vagy nem akarása, teljesen indifferens.

Dr. Farkas Lajos.

Folyt. köv.

* RÖVER, über die Bedeutung des Willens bei Willenserklärungen. BÄHR, über Irrungen im Contrahiren. (A. IHERING-féle *Jahrbücher für Dogmatik*. XIV. k. 400—401. old.). BECKER (*Krit. Vierteljahrsschrift*. XXII. k. 55. old.).

TÖRVÉNYKEZÉSI SZEMLE.

A budapesti kir. ítélő tábla gyakorlatából.

— IV. polgári (telekkönyvi) tanács. —

1.

Az árverési feltételek nem teljesítése esetében, a mulasztó vevő ellen, a megvett ingatlanokra kérelmezett újabb árverés elrendelésénél és foganatosításánál, azon esetben, ha a végrehajtást szenvedett elleni árverés még az 1881: LX. tcz. életbe lépte előtt rendeltetett el, nem a most idézett törvény, hanem az 1868: LIV. szabályai alkalmazandók:

mert ily esetekben, nem önálló árverés elrendeléséről, hanem csak az előzőleg foganatosított árverésre nézve megállapított feltételek mellett új árverési határnap kitűzéséről van szó, ekként tehát az 1881. LX. tcz. 256. §. első bekezdése, s nem annak *b)* pontja nyerhet alkalmazást.

2.

Ingatlanokra vezetett kielégítési végrehajtás esetében, a határozatlan részekben bejegyzett tulajdonos társak közötti tulajdoni arány megállapítása alakszerű kereset benyújtása nélkül az 1881: LX. tcz. 143. §-ában előirt módon eszközrendő azon esetben is, ha a foglalás és beclés az 1868: LIV. tcz. hatálya alatt már foganatba vétetett, de az ennek 422. §-ában előirt kereset még be nem adatott:

mert az 1881: LX. tcz. 256. §-a rendelkezéseiből nyilván kitűnik a törvény azon czélzata, hogy a folyamatban maradt végrehajtási ügyekben a megkezdett eljárás a régi törvény szerint csak addig folytatandó, míg azt az eltérő intézkedések kapcsolatos volta mellőzhetlenül igényli; mihelyt azonban az illető végrehajtási szakban az eljárás befejeztetett, a további végrehajtási lépések már az új törvény szabályainak megfelelően eszközrendők;

mert a határozatlanul bejegyzett tulajdonjog arányának megállapítása az elrendelt végrehajtásnak foganatosítása után az árverés elrendelhetése czéljából eszközrendő; az ez iránti eljárás tehát az 1881: LX. tcz. idézett 256. §-a, ille-

* SCHALL, Der Parteiwille im Rechtsgeschäft.